

Monimediaisuudella merkityksellisyyttä kielen oppimiseen

Monimediaiset oppimisympäristöt ja -välineet lisäävät oppilaiden kiinnostusta kielten opiskeluun, kehittävät heidän monilukutaitoaan sekä luovat mahdollisuuksia kielenkäyttöön autenttisissa kielenkäyttötilanteissa. Monimediaisuuden lisääminen opetukseen ei kuitenkaan tapahdu itsestään. Se vaatii opettajalta taitoa käyttää digitaalista teknologiaa pedagogisesti mielekkäällä tavalla ja tukea oppilasta oppimisprosessin eri vaiheissa. Tämä artikkeli perustuu väitöstutkimukseeni, jossa tutkin monimediaisen pedagogiikan vaikutuksia peruskoulun valinnaisen B2-saksan opiskelijoiden oppimisprosessiin 8. ja 9. luokan aikana.

Kuva: Kiteytys Marjo Markkasen Monimediainen pedagogiikka -työpajasta Kieliparlamentissa 2022. Kuva: Réka Gruborovics, Redanredan Oy

Julkaistu: 4. toukokuuta 2022 | Kirjoittanut: Marjo Markkanen

Monimediainen pedagogiikka ja sen hyödyt

Monimediaisen pedagogiikan mukaisessa oppimisprosessissa hyödynnetään erilaisia medioita ja työtapoja oppimisen tukemiseen ja näkyväksi tekemiseen (Jalkanen & Taalas 2015, 177). Opetuksessa käytetään kasvokkaisen vuorovaikutuksen lisäksi esimerkiksi erilaisia nettisivuja ja -sovelluksia sekä sosiaalista mediaa, joiden avulla oppilaat voivat tutustua erilaisiin autenttisiin kohdekielisiin teksteihin, audiovisuaalisiin materiaaleihin ja toisiin kielenkäyttäjiin. Autenttisten materiaalien lisäksi pyritään siihen, että myös toiminta on autenttista eli sillä on aito tarkoitus ja kohdeyleisö. Oppilaat siis käyttävät kieltä aidoissa kommunikointitilanteissa. (Aalto ym. 2009, 411.) Tämä voi tapahtua esimerkiksi siten, että ystävyyskouluille lähetetään oppilaiden tekemiä tekstejä tai videoita ja vastavuoroisesti kommentoidaan heidän lähettämiään tekstejä. Oppilaat voivat myös viestitellä keskenään sosiaalisen median kanavilla kohdekieltä käyttäen.

Olenainen osa monimediaista pedagogiikkaa on oppimisen näkyväksi tekeminen. Oppimista tehdään näkyväksi tallentamalla tehtäviä oppilaan omaan henkilökohtaiseen oppimisympäristöön, josta hän pystyy seuraamaan omaa kehitystään. Henkilökohtaisena oppimisympäristönä voi toimia esimerkiksi Peda.net, Google Classroom tai vaikkapa blogi, jonne oppilas voi kerätä tehtävien lisäksi hyödyllisiä linkkejä ja muuta kielenopiskeluun liittyvää materiaalia. Oppimisprosessin aikana oppilaita ohjataan pohtimaan, miten he voivat itse löytää erilaisia monimediaisia oppimisresursseja ja heille merkityksellisiä tapoja oppia. Heille annetaan esimerkkejä erilaisista kielenoppimiseen soveltuvista sivustoista, sovelluksista ja peleistä, jotta he voivat valita niistä itselleen parhaiten sopivat ja heitä kiinnostavat. Kaikki oppilaat eivät siis käytä samoja oppimateriaaleja, vaan he saavat valita ne itse oman kielitaidon, kiinnostuksen ja tarpeen mukaan. Tällä pyritään myös siihen, että kielen oppiminen ei rajoittuisi vain kouluun vaan olisi osa myös oppilaiden vapaa-aikaa. Mielenkiintoiset sisällöt houkuttelevat oppilaita puoleensa myös kouluajan ulkopuolella ja mobiililaitteet mahdollistavat joustavan liikkumisen erilaisissa ympäristöissä sekä tuotosten jakamisen vaivattomasti.

Tärkeä monimediaisen pedagogiikan hyöty onkin se, että se lisää oppilaiden motivoitumista kielenopiskeluun. Motivaatiota oppimiseen tuovat oppilaiden itsensä valitsevat merkitykselliset, omalle kielitaidolle sopivat ja sosiaalista vuorovaikutusta tukevat sisällöt. Oppimisen merkityksellisyys lisääntyy erityisesti silloin, kun oppilaat kokevat opiskelun kytkeytyvän heidän omaan elämäänsä ja liittyvän autenttisiin ja ajankohtaisiin aiheisiin (Becker & Majjala 2020, 48; Markkanen 2021, 131–132.) He voivat esimerkiksi tutustua lähemmin suosikkilaulajiinsa tai -urheilijoihinsa, lukea ajankohtaisia uutissisältöjä kohdekielellä tai esitellä itselleen tärkeitä

paikkoja tai harrastuksia. Omaa harrastusta käsittelevältä nettisivulta oppilaat voivat vaikkapa poimia tärkeitä harrastukseen liittyviä sanoja ja käyttää niitä omissa kirjallisissa tai suullisissa tuotoksissaan.

Kuva 1. Oppilaiden valitsemia omaan harrastukseen liittyviä nettisivuja

Motivaatiota opiskeluun lisää myös se, että se tukee oppilaiden autonomiaa eli he saavat olla mukana oppimisprosessin suunnittelussa ja toteutuksessa. Näin he kokevat olevansa autonomisia toimijoita tehtäviä tehdessään ja pystyvänsä itse säätämään omaa toimintaansa. (Ryan & Deci 2000.)

Monimediaisia oppimistehtäviä tehdessään oppilaat tutustuvat erilaisiin tekstilajeihin sekä oppivat taitoja tulkita ja tuottaa erilaisia tekstejä. Tämä tukee heidän monilukutaitonsa ja erityisesti digitaalisten tekstitaitojensa kehittymistä. (Markkanen 2021, 133.) Monimediaisten tehtävien avulla oppilaat oppivat etsimään tietoa, arvioimaan sen luotettavuutta ja ymmärtämään myös audiovisuaalista mediaa. Tutustumalla erilaisiin tekstilajeihin ja niiden välisiin eroihin oppilaat huomaavat, millaisissa yhteyksissä mitään tekstilajia voidaan käyttää. Tämä auttaa

heitä toimimaan asianmukaisesti erilaisissa kielenkäytön konteksteissa. (Dudeny & Hockly 2016, 117–120.) Tärkeä monimediaisen pedagogiikan hyöty on myös se, että oppilaat oppivat käyttämään digitaalista teknologiaa erilaisiin oppimistarkoituksiin (Vaarala 2014). He esimerkiksi oppivat, millaiset digitaaliset välineet soveltuvat parhaiten vaikkapa videoiden tai taulukoiden tekemiseen ja millaiset oppimisympäristöt tukevat parhaiten sosiaalista vuorovaikutusta tai tiedon yhteisöllistä tuottamista ja jakamista. Tekniset taidot kehittyvät siis samalla, kun oppilaat käyttävät kohdekieltä ja kommunikoivat sillä erilaisissa digitaalisissa ympäristöissä.

Opettajan rooli monimediaisessa pedagogiikassa

Monimediaisten ympäristöjen ja työkalujen pedagogisesti mielekäs käyttö vaatii opettajalta ymmärrystä oppimisprosessista ja pedagogista suunnitelmaa. Suunnittelun tukena opettaja voi käyttää monimediaisen opetuksen suunnittelumallia (Jalkanen & Taalas 2013, 84; Markkanen 2021, 50), joka alkaa tutustumisella opetussuunnitelman vaatimuksiin, oppilaiden oppimishistorioihin, aiempiin tietoihin ja taitoihin sekä toivottuihin oppimistuloksiin. Oppilaiden oppimishistorian ja aiemmat tiedot ja taidot opettaja voi selvittää esimerkiksi kyselyn avulla. Kyselyyn voi sisällyttää kysymyksiä mm. oppilaiden kielenoppimiskäsityksestä, autonomisista opiskelutaidoista, kiinnostuksen kohteista, kokemuksista erilaisten medioiden ja oppimisympäristöjen käytöstä sekä kielten käytöstä vapaa-ajalla. Kysely auttaa opettajaa saamaan kokonaiskäsityksen siitä, minkälaisia taitoja oppilaiden on harjoitettava ja minkälaisia ympäristöjä ja medioita opetuksessa kannattaa käyttää. Tämän jälkeen opettaja määrittelee oppitunnin oppimistavoitteet sekä sen, miten niitä arvioidaan. Lopuksi hän valitsee ne oppimistehtävät, -materiaalit, -välineet ja aktiviteetit, jotka parhaiten tukevat näiden oppimistavoitteiden saavuttamista.

Opettajan suorittaman suunnitteluvaiheen jälkeen siirrytään suunnitelman toteutukseen yhdessä oppilaiden kanssa. Toteutusprosessi alkaa yhteisellä keskustelulla tehtävän tavoitteista ja siitä, millaisia aktiviteetteja, materiaaleja ja työkaluja oppilaat voivat tehtävää tehdessään käyttää. Olennaista on, että oppilailla on mahdollisuus itse valita heitä kiinnostavat ja heille parhaiten soveltuvat välineet ja materiaalit. Tehtävien tekemisen aikana opettajan rooli on toimia oppilaiden tukena ja kannustajana sekä auttaa heitä heidän tarvitessaan apua. Tehtävien valmistuttua oppilaat esittelevät valmistuneita tuotoksia toisilleen ja arvioivat yhdessä opettajan kanssa, kuinka tehtävälle asetetut tavoitteet toteutuivat sekä kuinka hyvin käytetyt työkalut ja aktiviteetit sopivat tehtävän tekemiseen ja tukivat sen tavoitteiden saavuttamista.

Tutkimuksessani näitä asioita pohdittiin mm. tehtävässä, jossa oppilaiden tavoitteena oli kaikkia osaamiaan kieliä hyödyntäen etsiä internetistä samaa aihetta käsittelevien erikielisten verkkolehtien uutisartikkeleita ja löytää niistä olennainen tieto. Heidän tehtävänään oli myös vertailla näitä erikielisiä artikkeleita keskenään ja kiinnittää huomiota niiden sisältöihin, lähteisiin ja luotettavuuteen. Tuotosten esittelyvaiheessa oppilaiden kanssa käydyssä keskustelussa ilmeni, että vaikka uutistekstit ovat kielellisesti vaativia, suurin osa heistä koki kielitaitonsa olleen riittävä niiden lukemiseen. Tehtävässä oppilaat pystyivät hyödyntämään monikielisyttään, joka auttoi heitä päättämään uusien sanojen merkityksiä. Myös se, että oppilaat saivat itse valita

heitä kiinnostavan artikkelin, jonka aihepiiri ole heille tuttu ja josta heillä oli jo jonkin verran aiempaa tietoa, helpotti tehtävän tekemistä. Tehtävän todettiin parantaneen oppilaiden taitoa hakea tietoa, käyttää erilaisia lähteitä ja hyödyntää monikielisyttään.

<p>https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000001177876.html</p>	<p>Lionel Messi teki 14.3 2018 sadannen maalinsa Mestareiden Liigassa Chelseaa vastaan 3-0 päättyneessä ottelussa. Messi on toinen Mestareiden Liigassa sadan maalin rajapyykin ylittänyt jalkapalloilija koskaan. Messi teki samassa ottelussa 99 maalinsa jo toisen peliminuutin kohdalla. Hän myös syötti Ousmane Dembelen maalin 20 minuutin kohdalla ja teki pelin kolmannen ja uransa sadannen Mestareiden Liiga maalin 63 minuutin kohdalla. FC Barcelona pudotti Chelseaa ja meni turnauksesta jatkoon kyseisestä otteluparista.</p>
<p>https://www.nytimes.com/aponline/2018/03/01/world/europe/ap-eu-russia-putin-nuclear.html</p>	
<p>http://www.zeit.de/politik/ausland/2018-03/russland-wladimir-putin-aketenabwehr-praesidentschaftswahl-ziele</p>	
<p>Kaikki lähteet käsittelivät aihetta samalla tavalla, suhtautui kriittisesti Venäjään.</p>	
<p>Venäjä laajentaa arsenaalinsa vastauksena viimeaikaisiin jänniteisiin Yhdysvaltojen ja NATOn kanssa. Presidentti Putin esitteli puhessaan varapuheenjohtajille Moskovassa samanaikaisesti uusia asejärjestelmiä. Putin sanoi että Venäjän armeijan vahvistaminen turvaisi mailmanrauhan.</p>	<p>Lähteet: fourfourtwo.com, shz.de, svenska.yle.fi</p>
<p>https://m.youtube.com/watch?v=kT6usKXKQc4</p>	<p>Add comment</p>

Kuva 2. Oppilaiden tekemiä yhteenvetoja uutissivustoilta

Oppilaiden kanssa toteutetun vaiheen jälkeen opettaja jatkaa suunnitteluprosessia analysoimalla ja dokumentoimalla oppimisprosessin toteutumisen ja oppilaiden saavuttamat tavoitteet. Näin hän saa tietoa niistä tekijöistä, jotka toimivat parhaiten oppimisen tukena ja mitä asioita on kehitettävä jatkossa. Näiden kehittämistarpeiden pohjalta opettaja voi siirtyä taas suunnittelusyklin alkuun ja alkaa suunnittelemaan seuraavaa tehtävää.

Monimediainen pedagogiikka vaatii opettajalta suunnitelmallisuutta, mutta myös oppilaat tarvitsevat tiettyjä taitoja hyötyäkseen siitä. Tutkimuksessani oppilaat ryhmiteltiin kielenkäytössä ja -opiskelussa esiintyneiden erojen perusteella kolmeen kielenoppimisprofiilityyppiin. Ensimmäiseen tyyppiin kuuluivat joustavat kielenkäyttäjät ja -oppijat, jotka liikkuvat joustavasti erilaisissa oppimisympäristöissä ja käyttivät kohdekieltä runsaasti myös vapaa-ajallaan. Toisessa profiilityypissä kielenkäyttö vapaa-ajalla oli vähäisempää ja siksi kutsun heitä satunnaisiksi kielenkäyttäjiksi. Kielenoppimisen suhteen satunnaisten kielenkäyttäjien välillä oli kuitenkin suuria eroja ja siksi heidät oli jaettava kahteen alaryhmään. Ryhmään 2a kuuluivat innostuneet kielenoppijat ja ryhmään 2b arvosanakeskeiset kielenoppijat. Kolmanteen profiilityyppiin kuuluneet oppilaat nojautuivat vahvasti koululle tyypillisiin tekstikäytänteisiin ja erityisesti oppikirjaan, ja sen perusteella luokittelin heidät oppikirjakeskeisiksi kielenoppijoiksi. Heidän vieraan kielen käyttönsä erosi toisistaan merkittävästi ja siksi heidätkin jaettiin kahteen alaryhmään. Ryhmään 3a kuuluneet vapaa-ajan kielenkäyttäjät käyttivät vieraita kieliä runsaasti vapaa-ajan ympäristöissä, mutta eivät motivoituneet samojen ympäristöjen käyttöön koulussa. Ryhmään 3b kuuluneet epävarmat kielenkäyttäjät taas olivat hyvin arkoja ja tottumattomia käyttämään vierasta kieltä (Markkanen 2021, 150–151).

Koska monimediaisen pedagogiikan mukainen oppimisprosessi vaatii oppilailta aktiivista toimijuutta ja vahvoja autonomisia opiskelutaitoja, se sopii erittäin hyvin sellaisille oppilaille, jotka pystyvät toimimaan itseohjautuvasti, asettamaan omia oppimistavoitteita ja kontrolloimaan omaa oppimistaan. Oppilailla tulisi myös olla joustava käsitys oppimisesta, jotta he hyväksyvät erilaiset välineet ja tavat oppia. Jos oppilaalla on hyvin kapea käsitys oppimisesta, hänen voi olla vaikea hyväksyä monimediaisia oppimisympäristöjä ja välineitä osaksi opiskelua. Hän voi kokea ne merkityksettömiksi ja alkaa jopa vastustamaan niiden käyttöä. Monimediaista oppimista tukee myös se, että oppilailla on mahdollisuuksia kohdekielen käyttöön vapaa-ajalla, jotta he pystyvät harjoittelemaan sitä autenttisissa käytännön tilanteissa. Oppilaan arkuus ja epävarmuus käyttää kieltä ovatkin tekijöitä, jotka vähentävät hänen hyötymistään monimediaisesta pedagogiikasta. (Markkanen 2021, 226–227.)

Mitä opettaja sitten voi tehdä, jotta hänen oppilaansa hyötyisivät monimediaisesta pedagogiikasta? Oppilailla olisi ensinnäkin oltava mahdollisuuksia autonomisten opiskelutaitojen, kuten tavoitteiden asettamisen ja oman oppimisen arvioinnin harjoitteluun. Tämä voidaan toteuttaa yhteisillä keskusteluilla, itsereflektiota sisältävillä kyselyillä sekä kirjallisilla tai piirrostehtävillä, joiden avulla oppilaat pohtivat niitä asioita, joita he jo osaavat ja joita eivät vielä osaa.

Kuva 3. Oppilaan piirros "minä saksan oppijana"

Lisäksi olisi tärkeää, että oppilaat kokevat olevansa aktiivisia toimijoita omassa oppimisprosessissaan. Heidät voidaan ottaa mukaan päättämään vaikkapa tehtävien järjestyksestä ja ajankohdasta, niiden aiheista ja sisällöistä ja tehtävissä käytettävistä työvälineistä (Muñoz & Ramirez 2015, 201). Oppilaiden kanssa pitäisi myös keskustella siitä, mitä oppiminen heidän mielestään on ja milloin ja missä sitä tapahtuu. Jos oppilaat saavat monipuolisesti kokemuksia erilaisista tavoista oppia kieltä, heidän käsityksensä kielestä ja kielenoppimisesta laajenevat. Lisäksi oppilaiden tulisi saada esimerkkejä ja työkaluja erilaisten oppimateriaalien ja kielenkäyttömahdollisuuksien löytämiseksi, jotta he voivat hyödyntää niitä myös vapaa-ajallaan. Oppilaat tarvitsevat myös rohkaisua käyttää kohdekieltä aktiivisesti jo opintojen alusta lähtien. (Markkanen 2021, 216–217.)

Vaikka opettajalla onkin tärkeä rooli monimediaisen opetuksen ohjaajana ja oppilaan tukijana, hänen ei pitäisi joutua selviytymään siitä yksin. Mahdollisuus koulutukseen ja vertaistukeen tulisikin turvata kaikille opettajille. On myös tärkeää, että koko koulun tasolla sitoudutaan systemaattisesti digitaalisten oppimisympäristöjen ja -välineiden käyttöön. Kouluille tulisi hankkia riittävästi laitteita, jotta niitä voidaan käyttää luontevasti oppimisen tukena aina tarvittaessa. Laitteiden ja oppimisympäristöjen pitäisi olla mahdollisimman helppokäyttöisiä, niitä pitäisi käyttää säännöllisesti ja sekä oppilaille että opettajille pitäisi olla tarjolla teknistä tukea heidän sitä tarvitessaan. Näin voidaan varmistaa tehokas monimediaisen pedagogiikan mallin mukainen oppimisprosessi, josta hyötyvät sekä oppilaat että opettajat. (Markkanen 2021, 230.)

Marjo Markkanen, FT, on koulutussuunnittelija Kuopion kansalaisopistossa. Hän väitteli vuoden 2021 lopussa soveltavan kielitieteen alalta aiheenaan monimediainen pedagogiikka. Väitöskirja on luettavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/78408> (<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/78408>)

Lähteet

- Aalto, E., Mustonen, S. & Tukia, K. 2009. Funktionaalisuus toisen kielen opetuksen lähtökohtana. *Virittäjä* 3/2009, 402–423.
- Becker, C. & Maijala, M. 2020. Berliner Zettelwirtschaft. Eine empirische Untersuchung des Einsatzes von nicht-autorisierten Linguistic Landscapes im Deutsch-als-Fremdsprache-Unterricht. *Deutsch als Fremdsprache* 57, 1, 41–51.
- Dudeny, G. & Hochly, N. 2016. Literacies, technology and language teaching. Teoksessa F. Farr & L. Murray (toim.) *The Routledge Handbook of Language Learning and Technology*. New York: Routledge, 115–126.
- Jalkanen, J. & Taalas, P. 2013. Designing for sustainable pedagogical development in higher education language teaching. Teoksessa E.T. Christiansen, L. Kuure, A. Morch & B. Lindström (toim.) *Problem-based Learning for the 21st Century: New Practices and Learning Environments*, 73–99.
- Markkanen, M. 2021. Monimediaisen kielenopetuksen vaikutuksia oppijan autonomiaan, motivaatioon ja vapaa-ajan kielenkäyttöön. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Muñoz, A. & Ramirez, M. 2015. Teachers' conceptions of motivation and motivating practices in second-language learning: A self-determination theory perspective. *Theory and Research in Education* 13 (2), 198–220.
- Vaarala, H. 2014. Tviitaten ja höyläten. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 5 (4).

Artikkeliin viittaaminen

Markkanen, M. (2022). Monimediaisuudella merkityksellisyyttä kielen oppimiseen. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 13(3). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2022/monimediaisuudella-merkityksellisyytta-kielen-oppimiseen>
(<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2022/monimediaisuudella-merkityksellisyytta-kielen-oppimiseen>)